herpy

GECKOR

## African whole-toed gecko

# *Holodactylus africanus*

En liten, nattaktiv marklevande gecko från de torra trakterna i östra Afrika, med stora ögon och rörliga ögonlock, långa klor på tårna och en tjock, kort svans där den lagrar fett. Den gräver sina egna gömställen och lever framför allt av termiter. Arten är sällsynt i terrarier, och det finns bara få beskrivna erfarenheter av skötseln.

Familj: Eublepharidae  Tidigare namn: *Holodactylus aculeatus*

**FAKTARUTA**

### DJURET

| | |
|---|---|
| Vuxenstorlek | **6-11 cm**<br>total längd inkl. svans |
| Livslängd | **10-15 år** |
| Aktiv | **På natten** |
| Levnadssätt | **Marklevande och grävande** |
| Biotop | **Halvöken och savann** |
| Svårighetsgrad | **Viss erfarenhet** |

### SKÖTSEL

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **60 × 40 × 30 cm**<br>L × B × H för 1 vuxet djur |
| Temperatur, dag | **27-30 °C** |
| Värmeplats | **33-35 °C** |
| Temperatur, natt | **18-20 °C** |
| Luftfuktighet | **30-40 %** |
| Vatten | **Vattenskål** |
| UVB | **Rekommenderas**<br>Fergusonzon 1 |
| Föda | **Insekter** |
| Hålls | **Ensamma** |

### AVEL

| | |
|---|---|
| Fortplantning | **Äggläggande** |
| Kullstorlek | **1-2 ägg** |
| Inkubation | **45-60 dagar**<br>vid 26-28 °C |

### SKYDD OCH PAPPER

| | |
|---|---|
| CITES | **Ej listad** |
| EU-bilaga | **Ej listad** |
| IUCN | **Livskraftig (LC)** |

## Om arten

*Holodactylus africanus* är en liten gecko med ett stort, runt huvud, en smal kropp och en kort, tjock svans. Liksom andra arter i familjen Eublepharidae har den rörliga ögonlock, så den behöver inte slicka rent ögonen, som många andra geckor gör. Tårna är långa och smala och saknar de utvidgade häftlamellerna som man känner från klättergeckor, men de bär långa, kraftiga klor. Släktnamnet är bildat av grekiskans holos, hel, och daktylos, tå.

Grundfärgen är ljusbrun till beige med mörkbruna tvärband som kan ha violetta nyanser, och ögonlocken är gula. Över ryggen kan det löpa en svag, vitaktig strimma, och buken är vit till ljusgul. Vuxna djur blir vanligen 6-8 cm, och enstaka når 11 cm. Hanarna saknar porer framför kloaken.

Arten beskrevs 1893 av Oskar Boettger efter djur från Somalia. Den har också förts som *Hoplodactylus africanus* och *Holodactylus aculeatus*, men det giltiga namnet är *Holodactylus africanus*.

Den har rykte om sig att bita hårt, och i delar av Somalia fruktar människor den, eftersom bettet sägs vara giftigt och få huden att lösas upp. Det stämmer inte. Djuret är inte giftigt, men det kan bita sig fast.

Det har bara skrivits lite om arten i fångenskap. Skötseln i den här vägledningen bygger på de få beskrivningar som finns, kompletterade med erfarenheter från besläktade arter i samma familj.

## Utbredning och livsmiljö

Arten finns i östra Afrika: i Etiopien, Somalia, Kenya och nordöstra Tanzania. Typlokalen är Abdulla i Somalia. Den når möjligen också Djibouti, men det är inte bekräftat.

Fynden är spridda över ett stort, glest befolkat område, och uppgifter om artens talrikhet är därför osäkra. Den anses dock vara vanlig och anpassningsbar i de områden där den lever.

> **Naturlig utbredning:** Etiopien, Kenya, Somalia och Tanzania.

### LIVSMILJÖ

*Holodactylus africanus* lever i torra områden: halvöken, torr buskmark och buskbevuxen savann, i kuperad terräng och på bergssluttningar mellan omkring 200 och 1.200 meters höjd. I Tanzania har den också hittats på gräsmark, där den lever tillsammans med betande djur. Den försvinner från områden där gräset slås.

Geckon är nattaktiv och lever på marken. På dagen vilar den i hål som den gräver själv i jorden, och på natten jagar den termiter och andra små leddjur. I den tjocka svansen lagrar den fett som den kan leva på under den torra årstiden. Klimatet är varmt och torrt, och luften inne i hålen är normalt fuktigare och svalare än utanför. Det är den kombinationen av varma, torra ytor och ett fuktigare gömställe som terrariet ska efterlikna.

## Skötsel

### TERRARIET

Ett vuxet djur behöver ett lågt terrarium på minst 60 × 40 × 30 cm (längd × bredd × höjd), och större är bättre. En liten avelsgrupp med en hane och två honor behöver minst 90 cm i längd och mer golvyta. Golvytan är det viktigaste, eftersom geckon lever på marken och inte klättrar.

Som botten används sand eller en blandning av sand och jord, minst 8-10 cm djup, så att djuret kan gräva sina egna gångar. Lägg ut stenar och korkbark som gömslen, och ställ minst två gömslen i olika ändar, ett på den varma sidan och ett på den kalla. Ge dessutom ett fuktigt gömsle med fuktig kokosfiber eller mossa, som byts varje vecka så att det inte möglar. Det hjälper vid hudömsning och används också för äggläggning.

Håll aldrig hanar tillsammans. En hane kan hållas med två honor om det finns plats och gömslen nog. Terrariet ska ha ventilation, men botten får inte bli blöt.

### TEMPERATUR

Dagtid ska det vara 27-30 °C i terrariet med en varm plats på omkring 33-35 °C under en låg värmelampa i ena änden. I den andra änden ska det vara svalare, så att djuret själv kan välja.

På natten ska temperaturen sjunka till 18-20 °C. En nedgång på natten är nyttigare än konstant värme. Använd inte färgade nattlampor. Mät temperaturen både på ytan och i gömslena med en digital termometer eller en infraröd termometer, och styr värmekällan med en termostat. Äter djuret inte, eller fortsätter det att gräva ner sig och försvinna i flera dagar, kan temperaturen vara fel.

Läs mer: Värme och temperatur

### LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten i själva terrariet ska vara låg, omkring 30-40 % på dagen, så att botten är torr på ytan. Fukten kommer i stället från det fuktiga gömstället, där djuret kan vila och ömsa hud. Under hudömsning och äggläggning kan man spraya lite lokalt, men spraya inte hela terrariet, eftersom en ständigt blöt botten ger svamp och hudproblem.

Ställ en liten, låg skål med friskt vatten i den kalla änden, och byt vattnet dagligen. I naturen får arten sannolikt en del av vätskan från födan och från de fuktigare hålen. Se till att hudömsningen blir fullständig.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

### LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och gömmer sig större delen av dagen. En fast dygnsrytm med omkring 12-14 timmars ljus på sommaren och 10-12 timmar på vintern är en bra ram.

Ett svagt UVB-ljus rekommenderas, också för den här nattaktiva arten, eftersom det stöder kalkomsättningen. Använd ett svagt rör för skuggdjur (Ferguson-zon 1) över den varma änden, och se till att det finns gott om skugga och gömslen, så att djuret inte tvingas ligga i ljuset. Används inte UVB ska fodret pudras med kalk som innehåller D3-vitamin.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

### UTFODRING

I naturen lever *Holodactylus africanus* huvudsakligen av termiter, kompletterade med skalbaggar, spindlar och andra små leddjur. Termiter är svåra att få tag på, så ersättningsfodret är små, mjuka insekter av lagom storlek: små syrsor, dubiakackerlackor och mjölmaskar. Insekterna ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon, och de ska matas med näringsrik kost innan de ges vidare.

Unga djur får foder dagligen och vuxna varannan till var tredje dag på kvällen, så mycket som de äter på omkring 15 minuter. Håll koll på svansen: den ska vara tjock, men inte tjockare än halsen, och en svans som blir tunnare är ett varningstecken. Pudra insekterna med kalk vid de flesta utfodringarna och med ett multivitamin då och då. Låt inte levande foderinsekter bli kvar i terrariet över natten, för de kan gnaga på djuret medan det sover.

Vaxmottslarver och andra feta insekter används bara som sällsynt godbit. Fånga inte insekter i trädgården som foder.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

### BETEENDE OCH HANTERING

Det är en lugn men bitsk art som helst vill vara i fred. Bettet kan vara kraftigt, och djuret kan hålla fast. Det är inte farligt, men det gör ont, och såret ska tvättas. Hantera den därför bara när det är nödvändigt, och under korta stunder. Arten är mer ett djur att titta på än att ta i handen.

Ge nya djur två veckors ro innan du rör dem. Stötta alltid kropp och svans, och ta aldrig tag i svansen, eftersom den kan kastas av. Håll djuret nära marken, för om det hoppar faller det lätt. Hanar får inte hållas tillsammans, medan en hane med två honor kan gå i ett rymligt terrarium med många gömställen. Hålls djuret ensamt finns ingen risk för slagsmål.

## Avel

### KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könsbestämning är inte beskriven för arten i fångenskap. Hanarna saknar porer framför kloaken, så den metod som används hos många andra geckor fungerar inte. Hanar av besläktade arter har en tydlig utbuktning med hemipenisfickor vid svansroten, och det är den man kan leta efter. Ålder och vikt för avel är inte dokumenterade. Låt honan bli fullvuxen och vara i gott hull innan hon sätts i avel.

### PARNING

Arten har fötts upp i fångenskap, men det finns ingen dokumenterad parningssäsong eller viloperiod. Honan söker ett ställe att lägga ägg några veckor efter parningen. I naturen följer de flesta arter från torra trakter regntiden, så en svalare och torrare period på vintern, följd av mer foder och lite mer fukt, kan vara ett sätt att starta säsongen. Sätt in hanen till honan, och ta ut honom igen om det blir oro. Håll honan i god kondition, och ge henne kalk under hela säsongen.

### ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger normalt två ägg åt gången och gräver ner dem i fuktig, lös sand. Äggskalet är tunt och mjukt, så äggen måste hanteras försiktigt. Hur många kullar om året det rör sig om är inte dokumenterat. Ställ in en äggläggningslåda eller ett fuktigt gömställe med fuktig sand eller kokosmull i terrariet. Se till att honan inte går ner i vikt, och ge henne kalk och gott om insekter under hela perioden. Undvik att föda upp för mycket på samma hona.

### INKUBATION

Det finns bara få uppgifter om inkubationen. Vid 26-28 °C och omkring 60 % luftfuktighet kläcks äggen typiskt efter 45-60 dagar. Gräv försiktigt upp äggen tillsammans med lite av den omgivande sanden, och lägg dem utan att vända dem i en sluten låda med lufthål och lätt fuktig vermikulit eller perlit. Håll temperaturen jämn. Om temperaturen avgör könet är inte dokumenterat.

### UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är mycket små, men jagar själva kort efter kläckningen. De hålls enskilt i en liten låda med hushållspapper eller fuktigt substrat, ett gömställe och ett fuktigt gömställe. De får bananflugor och nykläckta syrsor pudrade med kalk varje dag, och bytet görs större allteftersom de växer. Väg dem regelbundet, och flytta dem till ett större terrarium när de blir större.

## Hälsa och vanliga misstag

Det finns ingen artspecifik information om sjukdomar. De typiska problemen hos besläktade, nattaktiva marklevande geckor är:

- För lite kalk och D3-vitamin, som ger mjuka ben, krokiga lemmar och darrningar. Pudra insekterna och ge svagt UVB.
- Hudrester som sitter fast på tår och svansspets om det inte finns ett fuktigt gömställe. Lossa dem försiktigt med ljummet vatten.
- Ständigt blöt botten och dålig ventilation, som ger svamp och hudproblem.
- Fetma om djuret utfodras för ofta, och avmagring om det inte äter. Svansen ska vara tjock, men inte tjockare än halsen.
- Förlorad svans efter hantering eller slagsmål.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig svans och ett gott grepp. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret går ner i vikt, inte äter på flera veckor eller verkar slött.

### Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.